

ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ МІЖНАРОДНИМ СУДОМ ООН

З початку функціонування Міжнародного Суду ООН до нього було подано більше 50 справ, які прямо або опосередковано стосуються питань щодо приналежності частини території до тієї чи іншої держави. Водночас, незважаючи на значну кількість справ щодо територіальних спорів, вирішених Міжнародним Судом ООН, порядок розгляду подібних спорів та процесу доказування у національній доктрині міжнародного права залишається дослідженим лише поверхнево та потребує глибшого вивчення.

Одним із перших територіальних спорів, переданих на розгляд Міжнародного Суду, була справа про Суверенітет над певними прикордонними ділянками між Бельгією та Нідерландами. Суд в своєму рішенні спирався на положення Конвенції про кордони (*The Boundary Convention*) від 8 серпня 1843 року. Необхідно зазначити, що Бельгія ніколи не відмовлялася від суверенітету над зазначеними ділянками. Беручи до уваги, що між сторонами було укладено угоду про визначення статусу спірних ділянок, Суд відхилив претензії Нідерландів, базуючись на здійсненні ефективного контролю.

Королівство Нідерланди відстоювало позицію, згідно з якою на основі тривалого здійснення суверенітету над спірними ділянками воно набуло права встановити постійний суверенітет над ними. Суд визнав, що включення зазначених ділянок до території Нідерландів мало протиправний характер, а контроль, який Нідерланди здійснювали щодо цих ділянок, не є достатньою підставою для припинення зобов'язань, які випливають з Конвенції 1843 року [1, с. 227].

Об'єктом доказування в територіальній суперечці є наявність суверенітету однієї зі сторін над спірною територією. Предмет доказування – сукупність обставин, які належить встановити для підтвердження наявності суверенітету однієї зі сторін над спірною територією. У більшості випадків основними предметами доказування є положення лінії кордону, наявність або відсутність мовчазного визнання, ефективні дії окупанта або

однієї зі сторін спору, яка стверджує, що її *effectivites* значніші аналогічних дій контрагента тощо. Як зазначає індійський юрист С. Шарма, при визначенні ефективності здійснення суверенітету міжнародні суди набагато більше зацікавлені в доказах, які прямо відносяться до володіння спірною територією, ніж до тих, які служать підтвердженням абстрактних прав, придбаних в стародавні часи [2, с. 179]. У таких випадках виключно важливим є вірне визначення предмета доказування. Якщо метою доведення є встановлення об'єктивної істини, то предмет доказування вказує на те коло обставин, які утворюють юридично значимі елементи такої істини, а їх встановлення дозволяє вирішити справу по суті [5, с. 47].

При розгляді приналежності спірної ділянки часто буває важко вирішити питання тільки на одній формально-юридичній основі отримання суверенітету, оскільки його витоки можуть йти в минулі століття, коли угод про встановлення кордону в сучасному розумінні не існувало, а способи придбання території носили вельми різноманітний характер. З усіх цих способів згодом виділилися два: ефективна окупація і набувальна давність, в основі яких лежить один і той же принцип ефективного здійснення державного суверенітету, доказана наявність якого часто і служить основою вирішення спору. В цьому випадку з'ясуванню підлягає питання про те, хто зі сторін спору ефективніше здійснював суверенітет над певною територією і в яких просторових межах, а також безперервність здійснення таких дій [4, с. 160].

При вирішенні територіальних суперечок виникає необхідність давати юридичну оцінку фактам, що мали місце в далекому минулому.

У справі між Францією та Сполученим Королівством щодо суверенітету над групою островів Менк'є та Ейкріхос Міжнародний Суд постановив, що Сполучене Королівство історично здійснювало суверенну юрисдикцію та місцеве управління над островами. Зокрема, здійснення судової, податкової, митної та іншої юрисдикції свідчить про приналежність островів до Сполученого Королівства [3, с. 26].

Таким чином, судова форма вирішення територіальних спорів дозволяє визначити порядок застосування послідовності аналізу і юридичної вагомості аргументів. У процесі врегулювання

міжнародних територіальних спорів Суд враховує значну кількість факторів, насамперед тих, які мають юридичний характер і включають: здобуття і освоєння території в минулому, тривалість володіння, мовчазне визнання приналежності території, проведення плебісциту та інші.

Джерела:

1. Case concerning sovereignty over certain frontier land (Belgium/ Netherlands) – I.C.J. Judgment of 20 June 1959. URL: <http://www.icj-cij.org/docket/files/38/4805.pdf>.
2. Shurma S. India's Boundary and Territorial Disputes. Delhi: Vikas Publications, 1971. 198 p.
3. The Minquiers and Ecrehos case (France/United Kingdom). I.C.J. Judgment of November 17th, 1953. URL: <http://www.icj-cij.org/docket/files/17/2023.pdf>.
4. Клименко Б. М. Мирное решение международных споров. М.: Междунар. отношения, 1982 г. 184 с.
5. Тертышник В. М., Слинко С. В. Теория доказательств: Учебное издание. Х.: Арсис, 1998 г. 256 с.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Каненберг-Сандул О. К.